

GENERATIVITA V SOUČASNÉM EMPIRICKÉM VÝZKUMU

KATARÍNA MILLOVÁ, MAREK BLATNÝ

Psychologický ústav AV ČR, v.v.i., Brno

ABSTRACT

Generativity in contemporary empirical research

K. Millová, M. Blatný

The concept of generativity as care and passing down experiences and values to future generations first appeared in Erikson's theory of psychosocial development in the 1950s. However, systematic progress of generativity research on theoretical and empirical levels came in 1980s. In the review, the authors focus especially on results of empirical research which dealt with relation between generativity and personality, well-being, parenthood and family, work, spirituality and religiosity, volunteering and political and societal participation. In conclusion, they discuss limitations and future directions in research on generativity.

key words:

generativity,
personality,
well-being,
parenting,
family,
work

klíčová slova:

generativita,
osobnost,
osobní pohoda,
výchova,
rodina,
práce

ÚVOD

Klíčovým tématem střední dospělosti je otázka vytváření nových produktů v různých oblastech života a jejich přenos do dalších generací. Pro dané období je charakteristické předávání získaných zkušeností a vědomostí mladším lidem v různých oblastech: v rodině, kariéře, zdraví nebo dobrovolnické činnosti. Předáváním hodnot a péčí o další generace se zabývá jedna z nejznámějších teorií celoživotního vývoje – teorie psychosociálního vývoje Erika H. Eriksona (1950/2002), která přináší v této souvislosti pojem **generativita**. Jde o ústřední téma střední dospělosti, o prokreativitu (plodnost), produktivitu a kreativitu (tvořivost). Souvisí nejen s biologickou rovinou (rození dětí), ale také s předáváním získaných zkušeností a vědomostí mladším generacím a s péčí o druhé lidi. Rodina a zaměstnání však automaticky nevedou k rozvoji generativity. Pokud člověk není schopen najít zaujetí pro práci, kterou vykonává, nevytváří žádné nové věci, nedokáže poskytovat péči druhým lidem nebo přispívat k rozšiřování hodnot společnosti, dochází u něj ke stagnaci, zaujetí vlastní osobou, případně pohlcení samým sebou (sebe-absorbci) (Erikson, 1950/2002).

Cílem předkládané studie je poskytnout souhrnný přehled o výsledcích současného empirického výzkumu, který studuje vztah generativity k řadě oblastí (osobní pohoda, osobnosti, rodičovství, práci) (McAdams, de St. Aubin, 1992; Grossbaum, Bates, 2002; Van Hiel, Mervielde, De Fruyt, 2006). Kromě knih zabývajících se generati-

Došlo: 25. 9. 2015; K. M., Psychologický ústav AV ČR, Veveří 97, 602 00 Brno; e-mail: katarina@psu.cas.cz

Studie vznikla s podporou RVO: 68081740 a grantu GA ČR číslo GA15-22474S.

vitou a kapitol v jiných monografiích jsme vycházeli z mezinárodních fulltextových databází JSTOR, ProQuest Central, PsycARTICLES, SAGE Psychology Collection, Science Direct a Springer Link, do nichž jsme zadali jako klíčové slovo „generativity“ nebo „generative“ (action, concern atd.). Z těchto databází jsme získali celkem 68 relevantních časopiseckých studií.

SOUČASNÉ POJETÍ GENERATIVITY

Současné přístupy posouvají hranice tradičního eriksonovského pojetí generativity. Novější teorie jí vztahují i k motivačnímu systému (McAdams, Hart, Maruna, 1998), úspěšnému stárnutí (Baltes, Baltes, 1990), emocím (Leffel, 2007) nebo k spiritualitě (Sandage, Hill, Vaubel, 2011). V souvislosti s osobní pohodou je spojována s hédonickým (šťastná osoba) i eudaimonickým přístupem (zralá osoba) (např. Grossbaum, Bates, 2002; Cheng, 2009).

V současné vývojové psychologii je generativita považována za multidimenzionální konstrukt, který souvisí s motivační, kognitivní i behaviorální rovinou osobního fungování. Nejznámějším a nejpoužívanějším modelem generativity je sedmidimenzionální model McAdamse a de St. Aubina (1992):

1. **požadavky kultury:** očekávání, že starší a zkušenější lidé pomáhají mladším lidem a poskytují péči potřebným;
2. **vnitřní touhy:** vnitřní potřeba pomáhat druhým lidem, spolu s požadavky kultury jde o základní motivační zdroj generativity;
3. **zájem o další generaci:** zájem o zapojování se do společenských aktivit;
4. **přesvědčení:** souvisí s vírou, že lidé si zaslouží pomoc;
5. **závazek:** cíle, plány a záměry související s předchozími aspekty generativity;
6. **jednání:** reálné chování vyplývající z požadavků kultury, vnitřních tužeb, zájmu, přesvědčení a závazků;
7. **osobní příběh:** přenášení motivační, kognitivní i behaviorální roviny do oblasti významu a jejich interpretace dalším generacím.

Ačkoli je generativita tradičně spojována se střední dospělostí, některé její složky se objevují už v dřívějších obdobích. Jde o biologickou rovinu generativity, která je spojena s reprodukcí a zejména u žen se objevuje spíše v mladé dospělosti, určitě však před ukončením reprodukčních schopností (Kotre, 1996). Další oblastí je motivační složka (potřeba přispět další generaci), i když člověk v mladším věku zatím nemá prostředky na přenos těchto motivů do roviny skutečného jednání (Peterson, 1998). Generativita přesahuje období střední dospělosti i z hlediska horní věkové hranice, směrem k starší dospělosti a stáří. Erikson označil generativitu ve starším věku termínem **grand-generativity**, která souvisí s prarodičovstvím (Erikson, Erikson, Kivnick, 1986). U žen se obecně generativita objevuje v životě dříve než u mužů, už v mladé dospělosti; rozdíly jsou nejvýznamnější zejména na počátku tohoto období (Edelstein, 1997). Zároveň jde o charakteristiku, která je závislá na kultuře, vyšší úrovně obvykle dosahuje u členů kolektivistických kultur a v historicky stabilnějších společnostech (Hofer et al., 2008; Kruse, Schmitt, 2012).

GENERATIVITA V SOUČASNÉM EMPIRICKÉM VÝZKUMU

Zjištění ze současných empirických studií zabývajících se vztahy mezi generativitou a celou řadou psychologických a sociálních proměnných lze uspořádat v zásadě dvojím způsobem. Jednou možností je utřídit poznatky podle toho, zda se výzkum zabýval vztahem mezi generativitou a jinými psychologickými a sociálními charakteristikami, či zda hledal zdroje, antecedenty a prediktory generativity v průběhu ži-

votní dráhy. Jak však upozorňuje McAdams (2013), většina provedených studií je korelačních a směr predikce (generativita jako prediktor a generativita jako predikovaná proměnná) se často nedá jednoznačně určit. Mnohé výzkumy vycházejí pouze z teoretických předpokladů, např. že projevy generativity jsou primárně podmíněny osobnostními rysy.

Další možností, kterou jsme použili i v naší studii, je utřídit poznatky podle jednotlivých výzkumných témat a případné předpokládané kauzální vztahy rozlišit v rámci těchto oblastí. Vzhledem k tomu, že generativita je ve své podstatě spojena s produktivitou, kreativitou a předáváním znalostí, vědomostí a zkušeností v jakékoli oblasti života dalším generacím, je zkoumána především v oblastech, ve kterých k takovému procesu dochází. Zároveň je formována osobnostními charakteristikami a spojena s osobní pohodou (well-being). Jde především o (1) osobnostní charakteristiky, (2) well-being, (3) rodičovství a (4) pracovní oblast. Další oblasti výzkumu souvisí především se společenským zapojením, jako je například dobrovolnická činnost nebo politická angažovanost.

GENERATIVITA A OSOBNOST

Vztahy mezi generativitou a **osobností** byly studovány zejména na úrovni osobnostních rysů, a to především v rámci pětifaktorového modelu osobnosti (McCrae, Costa, 2008). Tzv. Big Five osobnostní rysy představují neuroticismus, extraverze, přívětivost, svědomitost a otevřenost zkušenosti.

De St. Aubin a McAdams (1995) se zaměřili na generativní zájem a generativní jednání. Generativní zájem souvisel se všemi rysy Big Five kromě svědomitosti, zatímco generativní jednání korelovalo jen s extraverzí a otevřeností zkušenosti. Podle autorů studie je tento rozdíl vysvětlitelný tím, že konceptualizace a měření generativního zájmu má blíže ke konceptu osobnostních rysů než generativní jednání.

K obdobným závěrům dospěl Peterson a kolegové (Peterson, Smirles, Wentworth, 1997; Peterson, Duncan, 2007). V první studii se Peterson, Smirlesová a Wentworthová (1997) zabývali vztahy mezi rysy Big Five a generativním zájmem univerzitních studentů a jejich rodičů. U rodičů souvisel generativní zájem se všemi rysy Big Five, přičemž nejsilnější vztahy byly nalezeny u extraverze, svědomitosti a otevřenosti zkušenostem. U studentů nebyl prokázán vztah mezi generativním zájmem a neuroticismem, z ostatních rysů měly nejsilnější vztah ke generativitě extraverze a svědomitost. V další studii Peterson a Duncanová (2007) sledovali vztahy mezi osobnostními rysy a generativitou v rámci longitudinální studie, která byla provedena pouze se ženami, vysokoškolskými absolventkami. Ve věku respondentek 52 let souvisela generativita se všemi rysy Big Five (nejtěsnější byl vztah s přívětivostí a otevřeností zkušenosti), o deset let později, ve věku 62 let, souvisela generativita jen s přívětivostí, otevřeností zkušenostem a extraverzí.

Bradleyová (1997) rozlišuje na základě dvou dimenzí (zapojení a zahrnutí) 5 stylů generativity: generativní, agentický, komunální, konvenční a stagnující styl. V následující studii (Bradley, Marcia, 1998) provedla diskriminační analýzu uvedených stylů mj. na podkladě jejich vztahů k faktorům Big Five. Výsledky prokázaly odlišné vztahy jednotlivých stylů k rysům Big Five, přičemž generativní styl souvisel s extraverzí a otevřeností zkušenosti a stagnující styl souvisel záporně s extraverzí a svědomitostí. Na Bradleyovou navázali Van Hiele, Mervielde a de Fruyt (2006), kteří vytvořili škálu stagnace (Bradley Based Stagnation Scale). Stagnace byla nejsilněji spojena s neuroticismem, extraverzí a otevřeností zkušenosti, zatímco generativita měla nejsilnější vztahy k extraverzi, svědomitosti a otevřenosti zkušenosti.

Cox, Wilt, Olson a McAdams (2010) se zaměřili na analýzu vztahů generativního zájmu a generativního jednání k facetám rysů pětifaktorového modelu. Dospěli k obdobným závěrům jako de St. Aubin a McAdams (1995) – generativní zájem měl více a silnějších vztahů k osobnostním rysům i jejich facetám než generativní jednání. Korelace mezi rysy a kompozitním skórem generativity (zájem a jednání) ukázaly, že osoby s vysokou generativitou dosahovaly vysokých skóreů především na většině facet extraverte a otevřenosti zkušenostem.

Studii analyzujících vztahy mezi generativitou a osobnostními rysy bylo dosud provedeno málo, často s nevelkými (79 osob, de St. Aubin, McAdams, 1995) a nehomogenními (dospělí ve věku 28 až 74 let, Cox et al., 2010) soubory. I z těchto studií lze vyvodit, že různé aspekty generativity mají k osobnostním rysům odlišné vztahy – zatímco generativní zájem souvisí se všemi rysy Big Five, generativní jednání pouze s extravertí a otevřeností zkušenosti. Jako jeden z nejsilnějších prediktorů generativity je opakovaně nacházena otevřenost zkušenosti. Vztahy mezi generativitou a osobnostními rysy jsou dále velmi pravděpodobně ovlivňovány věkem a pohlavím respondentů (Peterson, Smirles, Wentworth, 1997; Peterson, Duncan, 2007).

GENERATIVITA A OSOBNÍ POHODA

Generativita je výrazem úspěšně zvládnuté vývojové krize, pozitivního osobního vývoje. Řada studií se proto zabývala souvislostmi mezi generativitou a osobní pohodou. Studovány byly vztahy generativity jak k životní spokojenosti, hlavní komponentě subjektivní pohody (subjective well-being, Diener, 1984), tak k psychologické pohodě (psychological well-being, Ryff, Keyes, 1995).

McAdams, de St. Aubin a Loganová (1993) zjišťovali vztahy mezi různými aspekty generativity (zájem, závazek, jednání, osobní příběh) a životní spokojeností. K životní spokojenosti měl silný vztah generativní zájem a slabý vztah mělo generativní jednání. V další studii (De St. Aubin, McAdams, 1995) se vztah mezi generativním jednáním a životní spokojeností nepotvrdil, s životní spokojeností koreloval jen generativní zájem. Podle autorů studie generativní jednání, které často vyžaduje zapojení do rozmanitých sociálních interakcí, nevede ke spokojenosti přímo, zatímco generativní zájem tento přímý vztah ke spokojenosti má. Jejich předpoklad později potvrdili Cheng (2009) a Huta a Zuroff (2007). Podle jejich studií je vliv generativního jednání na **osobní pohodu** mediován vnímaným respektem k vlastní osobě (Cheng, 2007), případně symbolickou nesmrtelností (Huta, Zuroff, 2007), jedním ze tří motivů, které jsou podkladem generativního jednání (společně s potřebou být potřebován a kulturními požadavky, McAdams, de St. Aubin, 1992). Peterson a Duncanová (2007) potvrdili vztah mezi generativním zájmem a životní spokojeností i v dlouhodobé perspektivě: v longitudinální studii s vysokoškolskými absolventkami zjistili pozitivní korelaci mezi generativitou měřenou v 52 letech respondentek a životní spokojeností zjišťovanou o deset let později. Vztah generativity k psychologické pohodě prokázali Grossbaumová a Bates (2002) a An a Cooneyová (2006).

Protože osobní pohoda souvisí jak s generativitou, tak s osobnostními rysy (Blatný, Šolcová, 2015), Cox, Wilt, Olson a McAdams (2010) se zaměřili na otázku, do jaké míry jsou osobnostní rysy a generativita spojeny s psychosociální adaptací ve středním věku. Psychosociální adaptace byla vyjádřena jednak osobní pohodou, jednak sociálním zapojením. Osobnostní rysy měly užší vztah k osobní pohodě než generativita, na druhou stranu generativita souvisela těsněji se sociálním zapojením než osobnostní rysy.

Ve studii zaměřené na ženy (Rittenour, Colaner, 2012) byl nalezen vztah mezi generativitou a spokojeností se sebou i s vlastním životem a ve studii zaměřené na muže

(Clark, Arnold, 2008) vztah mezi generativitou v zaměstnání a pracovní spokojeností (a subjektivně pocíťovaným kariérním úspěchem). Rothrauffová a Cooneyová (2008) pak na základě dat z projektu MIDUS (2507 osob) potvrdily pozitivní vztah mezi generativitou a psychologickou pohodou, přičemž tento vztah platil jak pro rodiče, tak pro bezdětné dospělé. Prokázány dále byly vztahy mezi generativitou a koncepty úzce souvisejícími s osobní pohodou – životní smysluplností (Schnell, 2011), ego-integritou (Torges, Stewart, Duncan, 2008) a osobním růstem (Hill et al., 2010).

GENERATIVITA A RODINA

Rodina a vztahy v ní tvoří klíčovou oblast velké části dospělosti. Zejména ve střední dospělosti se tato oblast významně proměňuje. Závisí na tom, v jakém věku člověk založil rodinu: někteří lidé se začínají setkávat s tzv. prázdným hnízdem poté, co se jejich děti osamostatní, jiní mají ještě stále závislé děti, o které musí pečovat. Kromě péče o vlastní potomky se přidává i generace vlastních rodičů, kteří se již dostávají do období, kdy také potřebují zvýšenou péči od vlastních dospělých dětí. Tito lidé se tak dostávají do zvláštní pozice, která se označuje jako „sendvičová generace“ (Putney, Bengston, 2001).

Rodičovství, výchova dětí, předávání vědomostí další generaci – to jsou oblasti tradičně spojované s generativitou. Erikson (1950/2002, s. 242) napsal, že generativita „je především problémem při zakládání a vedení příští generace“ a často se projevuje přes péči o vlastní děti. I když zdůraznil, že rodičovství není dostačujícím ani jediným zdrojem pro dosažení a rozvoj generativity, určitě patří mezi její základní pilíře. Právě výzkumy generativity v kontextu rodičovství byly jedněmi z prvních, které byly provedeny v systematickém výzkumu generativity (Erikson, Erikson, Kivnick, 1986; McAdams, de St. Aubin, 1992; Snarey, 1993). Rodina je pro rozvoj generativity velmi podstatná. V rámci ní se rozvíjí prosociální chování obecně, kdy rodiče představují model pečujícího chování. V této souvislosti Dollahite, Slife a Hawkins (1998) popsali tzv. **rodinnou generativitu**, kterou definovali jako „morální odpovědnost připojit se k péči o další generace, která je zakotvená v systému užší i širší rodiny“ (s. 452).

Vztah mezi generativitou a rodičovstvím se rozvíjí už v mladé dospělosti: pozitivně ovlivňuje například motivaci stát se v blízké době rodičem (Franco-Borges, Vaz-Rebello, Kourkoutas, 2010). Většina výzkumů se v otázce rodičovství a generativity zaměřila spíše na pozdější období života. Mnohé z nich generativitu spojují především s **autoritativním rodičovstvím**. Jde o rodičovský styl, ve kterém se prolíná vysoká struktura (disciplína) s vysokou úrovní opory (vřelost a péče). Autoritativní rodiče častěji podporují u svých dětí samostatnost a směřování k růstovým cílům (Hart et al., 2007). Další výzkumy potvrzují tento vztah zejména u matek (Pratt et al., 2001).

Vztah generativity a rodičovství však nepůsobí pouze jedním směrem – je spíše reciproční. Nejen generativita ovlivňuje způsob výchovy a vztah k dětem, ale také výchova dětí přispívá k rozvoji generativity jejich rodičů. Nejde pouze o biologický aspekt generativity (mít děti), ale také o čas strávený s dětmi a jeho kvalitu (McKee-ring, Pakenham, 2000; Snarey, 1993). Generativita rodičů má důsledky i pro následující generaci – jejich děti. Peterson (2006) v longitudinálním výzkumu zjistil, že generativita rodičů je spojena s osobnostními rysy potomků (přívětivost a svědomitost), i s jejich pozitivní afektivitou, společenským zapojením a religiozitou. Tyto výsledky byly významné i po kontrole úrovně vlastní generativity potomků. Generativita dokonce může mít větší přesah než do nejbližší generace: potvrzují to výzkumy vícegeneračních domácností a vlivu prarodičů ve výchově vnuků a vnuček (Norris, Kuiack, Pratt, 2004; Pittman, 2007).

Jiné výzkumy poukazují spíše na nejednoznačný vztah rodičovství a generativity. McAdams a de St. Aubin (1992) se zaměřili právě na oblast rodičovství. Zjistili, že navzdory předpokladu o univerzálním vlivu rodičovství na výši generativity se u žen po narození dítěte generativita významně nezměnila. U mužů to však bylo naopak: muži – otcové měli významně vyšší úroveň generativity než jejich svobodní vrstevníci. Podobné výsledky se objevily i v dalších studiích (Peterson, Stewart, 1993; Snarey, 1993). To, zda rodina tvoří hlavní zdroj generativity, závisí také na životní dráze člověka. Peterson a Stewartová (1993, 1996) ve výzkumu generativity u žen ve střední dospělosti zjistili, že zatímco u žen v domácnosti byla silně spojena s rodičovskou spokojeností, pracující ženy hledaly zdroje generativity často mimo rodinu.

Další výzkumy dokonce nepotvrdily vůbec žádný vztah mezi generativitou a rodičovstvím. Rotthrauffová a Cooneyová (2008) zkoumaly generativitu v kontextu rodičovství u více než 2500 lidí ve věku střední a starší dospělosti v longitudinální studii MIDUS. V oblasti generativity nenašly žádné významné rozdíly mezi participanty s dětmi a bezdětnými participanty. Tyto výsledky potvrzují i další studie (An, Cooney, 2006; Einolf, 2014). Jedním z možných vysvětlení je, že bezdětní lidé se často zapojují do činností jako péče o rodiče, pomoc s výchovou neteří či synovců, práce v pomáhajících profesích nebo dobrovolnická činnost. Tyto všechny činnosti vedou k dalšímu rozvoji generativity bez ohledu na to, zda člověk má, nebo nemá vlastní děti (McAdams, 2001; Milardo, 2005).

GENERATIVITA A PRACOVNÍ OBLAST

Význam generativity v oblasti **práce a kariéry** zdůrazňovali výzkumníci již před několika desetiletími (např. Levinson, 1978). Člověk přes svou práci produktivně přispívá společnosti svými vědomostmi, dovednostmi a hodnotami. V období střední dospělosti se navíc ve své kariéře dostává na úroveň, kdy začíná předávat nabyté zdroje mladším spolupracovníkům. Právě proto je oblast generativity v této fázi kariéry klíčovým faktorem (Hardigree, 2008; Kanfer, Ackerman, 2004). Navzdory této významnosti byla generativita v kontextu kariéry ve střední dospělosti zkoumána poměrně zřídka (Clark, Arnold, 2008). Podstatný teoretický přínos znamenala v této oblasti Vaillantova rekonceptualizace generativity právě ve vztahu k pracovní kariéře (Vaillant, 1995). Konsolidaci kariéry popisuje jako zvláštní stadium, které vkládá mezi stadium intimity a generativity. Jeho cílem je vytvoření nové sociální sítě a vytváření spokojenosti s pracovními volbami. Clark a Arnold (2008) vytvořili model vztahu pracovní kariéry a generativity, ve kterém se pracovní oblast zastoupená spokojeností s prací a subjektivním kariérním úspěchem propojuje s různými oblastmi generativity (např. produktivita, vedení, interpersonální a společenská péče).

Lidé ve střední dospělosti se obvykle nacházejí uprostřed své kariéry. Na rozdíl od pozdějších období, kdy se člověk postupně připravuje na odchod do důchodu, ve střední dospělosti má před sebou ještě téměř polovinu profesionálního života (Sterns, Huyck, 2001). To však neznamená, že každý člověk ve střední dospělosti se nachází v této fázi své kariéry. Pozdější nástup do práce nebo dlouhodobé přerušení zaměstnání, například kvůli výchově dětí, se častěji objevuje u žen. Výsledky výzkumů ukazují, že pracující ženy dosahující vysokou úroveň generativity nacházely uspokojení právě přes své zaměstnání, zatímco nepracující ženy s vysokou úrovní generativity nacházely uspokojení přes rodičovství (Peterson, Stewart, 1996). Generativita v oblasti práce byla nezávislá na generativitě v jiných oblastech (rodičovské, občanské

atd.) také u pracujících mužů ve věku 45 až 55 let. Oblast práce a kariéry úzce souvisela s generativitou (především s dimenzí zájmu; McAdams, de St. Aubin, 1992): generativita korelovala se spokojeností s prací a predikovala subjektivně hodnocený kariérní úspěch (Clark, Arnold, 2008). Silný vztah mezi generativitou a pracovní oblastí potvrzují i další výzkumy. Jde například o rozsáhlou studii 709 manažerů, ve které byl zjišťován vliv individuálních rozdílů, jako byly například věk, manažerská role nebo pohlaví, na úroveň pracovní generativity. Nejvýznamnějším prediktorem pracovní generativity byla manažerská role, a to především u mužů (Hardigree, 2008).

Lidé s vysokým vzděláním žijící v ekonomicky vyspělých zemích s vysokou pravděpodobností prožívají pocit naplnění ve své práci. To obvykle vede také k vyšší pracovní spokojenosti a prosociálním postojům, které zahrnují činnosti jako pomoc a péče o druhé lidi (např. mladší kolegy) prostřednictvím vlastní práce (Peterson, Stewart, 1993). Vykonávání práce čistě na základě vnější motivace bývá v takových případech naopak velmi řídké (Peterson, Klohnen, 1995).

DALŠÍ OBLASTI SOUVISEJÍCÍ S GENERATIVITOU

Založení rodiny a výchova dětí jsou důležitými vývojovými úkoly, které jsou charakteristické pro mladou a střední dospělost (Erikson, 1950/2002; Lachman, 2004). I když je s nimi dospělost tradičně spojována, v posledních desetiletích roste počet bezdětných párů (Hamplová, Šalamounová, Šamanová, 2006). Zároveň se zvyšuje i jejich akceptace (Koropecj-Cox, Pendell 2007). Současní mladí lidé nepovažují narození dítěte za hlavní znak dospělosti (Arnett, 2004). I lidé bez vlastních dětí, svobodní nebo lidé ve vyšším věku se samostatnými dětmi však mají možnost uplatnit ve svých životech péči spojenou s generativitou. Ta už není orientována pouze na další generaci vlastních dětí, ale vztahuje se k široké škále jiných aktivit. Zatímco rodičovství a péče o vlastní děti je spíše soukromým projevem generativity, další zapojení do společenských činností je mnohem veřejnější (McAdams, 2013). Lawfordová, Pratt, Hunsberger a Pancer (2005) popisují čtyři typy veřejného zapojení: aktivity související s politickým zapojením, aktivity sloužící společnosti, pasivní zapojení a pomáhající činnosti. Tyto aktivity jsou považovány za formu generativního jednání, protože podporují hodnoty společnosti a přispívají k dobrému fungování budoucích generací.

Jednou z nejvýznamnějších oblastí života, která je spojena s generativitou, je **dobrovolnická činnost**. Je velmi důležitá pro budování sociální koheze a dobrých vztahů v nejbližším sociálním okolí. Generativita je považována za důležitý faktor, který vede člověka k zapojení se do dobrovolnické činnosti, dokonce může být důležitější než osobnostní rysy (Cox et al., 2010), vzdělání nebo socioekonomické postavení (De Espanés et al., 2015). Podobně jako v jiných oblastech generativity, i vztahy mezi dobrovolnictvím, péčí o druhé lidi mimo vlastní rodinu a generativitou jsou vzájemné (Peterson, 2002). Výzkumy v této oblasti jsou však v současné době stále spíše nesystematické (Son, Wilson, 2011).

Mnoho forem dobrovolnictví se zaměřuje přímo na další generaci nebo pomáhá rozvíjet a udržovat sociální instituce a hodnoty pro následující generace. Už McAdams a de St. Aubin (1992) v počátku svých výzkumů generativity zjistili významné propojení generativity a činností v prospěch společnosti. Rozsáhlejší výzkum provedla Lawfordová se spolupracovníky (2005) u lidí ve věku 19 až 23 let. Zaměřili se na různé typy dobrovolnictví, jako je dobrovolná činnost pro školu, farnost, společenství a politické organizace, pomoc druhým lidem nebo darování peněz. Zapojení se do těchto aktivit významně korelovalo s měřenou úrovní generativity. McAdams, Dia-

mondová, de St. Aubin a Mansfieldová (1997) analyzovali životní příběhy dobrovolníků, kteří pracovali s dětmi, rodinami nebo studenty. Zjistili, že lidé s vysokou úrovní generativity častěji vyprávěli životní příběh obsahující nějaký závazek. Tento závazek podtrhoval jejich snahu o pozitivní přínos budoucím generacím. Hartová, McAdams, Hirsch a Bauer (2001) zjistili, že vyšší úroveň generativity je spojena se širší sítí přátel a rozsáhlejší sociální oporou v blízkém sociálním okolí. Rozsáhlý výzkum generativity v kontextu dobrovolnictví provedl Rossi (2001) s využitím údajů z reprezentativního amerického longitudinálního výzkumu MIDUS. Výsledky u téměř 3 000 participantů ukázaly souvislost generativity s dobrovolnickou činností. V této studii dobrovolnictví zahrnovalo poměrně široké spektrum činností, jako je poskytnutí času a peněz vlastní rodině i širší společnosti. Vztah mezi generativitou a dobrovolnickou činností byl potvrzen i v dalších výzkumech (Peterson, Klohnen, 1995; Peterson, Stewart, 1996; Son, Wilson, 2011).

Výzkumníci, kteří se zabývají dospělostí a stářím poukazují na to, že generativita ve vyšším věku je častěji nasměrována právě na širší sociální prostředí, cizí lidi a společenské zapojení (Cheng, 2009; Keyes, Ryff, 1998; Rossi, 2001). Některé výzkumy však potvrzují silné propojení generativity a činnosti zaměřené mimo vlastní rodinu i v mladším věku (např. Lawford et al., 2005). Výsledky dalších výzkumů ukazují, že věk ve vztahu generativity a dobrovolnictví nehraje důležitou roli (De Espanés et al., 2015).

Další oblastí spojenou s generativitou je **spiritualita a religiozita**. Již Erikson (1950/2002) zdůrazňoval jejich vztah s propojením s druhými lidmi, integrací Já a otevřeností nové zkušenosti. Podle Dillonové a Winka (2004) mnohá náboženství zdůrazňují hodnoty jako péče a sociální spravedlnost, podporují generativní myšlení a poskytují příležitosti ke generativnímu chování. Proto není překvapivé, že empirické důkazy poukazují na vztah generativity, spirituality a religiozity (Cox et al., 2010; Dillon, Wink, Fay, 2003), zejména v souvislosti se zapojováním se do činností ve farnosti (Dillon, Wink, 2004; Hart et al., 2001; Jones, McAdams, 2013). Jiné výzkumy však takovýto vztah jednoznačně neprokázaly. Bradyová a Hapennyová (2010) u studentů církevní vysoké školy zjistily významný vztah mezi generativitou a spiritualitou, zatímco u religiozity byl tento vztah nevýznamný, a to na rovině generativního záměru i jednání.

Podobně jako u dalších popisovaných oblastí, také u spirituality a religiozity jsou vztahy s generativitou spíše vzájemné než jednostranné. Zejména výsledky longitudinálních výzkumů naznačují, že nejenom generativita může být zdrojem spirituality/religiozity, ale také spiritualita a religiozita mohou významně ovlivňovat vývoj generativity v průběhu dospělosti (Dillon, Wink, Fay, 2003; McAdams, Logan, 2004).

Mezi další významné oblasti společenského zapojení v souvislosti s výzkumem generativity patří účast na **politickém dění**. Nejde přímo o zastávání placené politické funkce, ale spíše o zájem a zapojení do politického fungování společnosti v rámci občanských aktivit: účast na volbách, zasedání ve volební komisi nebo celkový zájem o politické dění ve společnosti. Výsledky výzkumů (téměř výhradně v americkém prostředí) ukazují, že vysoký skóre v generativitě je spojen s aktivní politickou participací (Cole, Stewart, 1996; Jones, McAdams, 2013; Peterson, Klohnen, 1995). Ta je považována za projev kulturní generativity (předávání politických a kulturních hodnot; Peterson, Duncan, 1999; Schoklitsch, Baumann, 2011).

ZÁVĚR

Při pohledu na výsledky empirických výzkumů nám vyvstanou především dva závěry. Zaprvé, ačkoliv je téma generativity v psychologickém výzkumu méně frekventované než např. výzkum rysů, postojů či osobní pohody (Albarracin, Johnson, Zanna, 2005; Eid, Larsen, 2008; Matthews, Deary, Whiteman, 2009), objem dosud provedených studií je značný a pokrývá široké spektrum psychologických a sociálních proměnných, ke kterým je generativita vztahována. Zadruhé, i když je současný výzkum generativity poměrně rozsáhlý, některé oblasti proměnných nejsou dosud dostatečně prozkoumány a nejsou dostatečně využívány určité typy výzkumů.

Z metodologického hlediska jde zejména o relativně malý počet longitudinálních studií, které jsou pro výzkum témat spojených s lidským vývojem nejvhodnější. Studie citované v naší přehledové studii se opírají pouze o šest longitudinálních výzkumů, přičemž jeden byl proveden s adolescenty a mladými dospělými ve věku 17 až 23 let (data byla využita např. ve studii Frensch, Pratt, Norris, 2006), v jednom případě šlo o opakované měření po 12 měsících u starších dospělých (Cheng, 2009), v dalším případě o projekt MIDUS (Midlife in the United States), který není primárně zaměřen na otázky generativity (Einolf, 2014). V dalších čtyřech případech šlo sice o celoživotní longitudinální studie, ovšem vždy byli jejich participanty vysokoškolsky vzdělaní Američané a Američanky (Berkeley Guidance Study – Dillon, Wink, Fay, 2003; studenti a studentky University of Michigan – Peterson, Stewart, 1993; absolventi a absolventky University of Rochester – Whitbourne, Sneed, Sayer, 2009), případně jen Američanky (absolventky Smith College, Mills College a Radcliffe College – Peterson, 2002).

Dalším omezením ve výzkumu generativity je její multidimenzionalita. Nejpoužívanější model McAdamse a de St. Aubina (1992) popisuje 7 dimenzí, většina výzkumů však pracuje pouze se složkou zájmu (concern), jednání (action), případně s osobním příběhem (narration), často ve smyslu jediné dimenze. Dalšími dimenzemi se výzkumy zabývají spíše výjimečně: generativní motivací studie Petersona (1998), Stewartové a Vandewaterové (1998); generativním zájmem, cíli a závazky studie McAdamse, de St. Aubina a Loganové (1993) nebo Einolfa (2014).

Z věcného hlediska dosud není dostatečná pozornost věnována kulturnímu kontextu generativity. Dosavadní studie se zaměřovaly především na vliv míry individualismu a kolektivismu dané kultury na projevy generativity v jejích různých složkách (studie Hofera a spolupracovníků, dále např. de St. Aubin, 2004; Yamada, 2004), případně na projevy generativity ve společnostech, které prošly výraznou sociální změnou (Kruse, Schmitt, 2012). Řada dalších dimenzí kultury (např. vzdálenost od moci, feminita vs. maskulinita, vyhýbání se nejistotě; Hofstede, Bond, 1984) nebyla dosud studována.

Důležitějším faktem však je, že generativita je definovaná z našeho „západního“ kulturního pohledu. I když ve všech kulturách platí, že starší, zkušenější lidé pečují o mladší a pomáhají méně zkušeným členům společnosti, je otázkou, jak konkrétně by byla generativita obsahově vymezena a jakými složkami naplněna. Cestou může být výzkum osobních narativů, které ostatně podle McAdamse a de St. Aubina (1992) představují jednu z dimenzí generativity. Jak uvádí Bauer, McAdams a Pals (2008), to, jak lidé chápou dobrý život, je závislé na kultuře, tedy na sociálních normách, náboženských hodnotách, politických a ekonomických souvislostech a sociálních očekáváních, jaký by měl být průběh života. Osobní příběhy proto reflektují kulturní narativy v dané společnosti a jsou východiskem pro definování konceptů relevantních pro danou kulturu.

LITERATURA

- Albarracín, D., Johnson, B. T., Zanna, M. P. (Eds.) (2005): *The handbook of attitudes*. New York, Lawrence Erlbaum Associates.
- An, J. S., Cooney, T. (2006): Psychological well-being in mid to late life: The role of generativity development and parent-child relationships across the lifespan. *International Journal of Behavioral Development*, 30, 20-31.
- Arnett, J. (2004): *Emerging adulthood: the winding road from the late teens through the twenties*. New York, Oxford University Press.
- Baltes, P. B., Baltes, M. M. (1990): Psychological perspectives on successful aging: The model of selective optimization with compensation. In: Baltes, P. B., Baltes, M. M. (Eds.), *Successful aging: Perspectives from the behavioral sciences*. New York, Cambridge University Press, 1-34.
- Bauer, J. J., McAdams, D. P., Pals, J. L. (2008): Narrative identity and eudaimonic well-being. *Journal of Happiness Studies*, 9, 81-104.
- Blatný, M., Šolcová, I. (2015): Well-being. In: Blatný, M. (Ed.), *Personality and well-being across the life-span*. London, New York, Palgrave Macmillan, 20-59.
- Bradley, C. L. (1997): Generativity-stagnation: Development of a status model. *Developmental Review*, 17, 262-290.
- Bradley, C. L., Marcia, J. E. (1998): Generativity-stagnation: A five-category model. *Journal of Personality*, 66, 39-64.
- Brady, L. L. C., Hapenny, A. (2010): Giving back and growing in service: Investigating spirituality, religiosity, and generativity in young adults. *Journal of Adult Development*, 17, 162-167.
- Clark, M., Arnold, J. (2008): The nature, prevalence, and correlates of generativity among men in middle adulthood. *Journal of Vocational Behavior*, 73, 473-484.
- Cole, E. R., Stewart, A. J. (1996): Meanings of political participation among Black and White women: Political identity and social responsibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 130-140.
- Cox, K. S., Wilt, J., Olson, B., McAdams, D. P. (2010): Generativity, the Big Five, and psychosocial adaptation in midlife adults. *Journal of Personality*, 78, 1185-1208.
- De Espanés, G. M., Villar, F., Urrutia, A., Serrat, R. (2015): Motivation and commitment to volunteering in a sample of Argentinian adults: What is the role of generativity? *Educational Gerontology*, 41, 149-161.
- de St. Aubin, E. (2004): The propagation of genes and memes: Generativity through culture in Japan and the United States. In: de St. Aubin, E., McAdams, D. P., Kim, T. C. (Eds.), *The generative society*. Washington, American Psychological Association Press, 63-82.
- de St. Aubin, E., McAdams, D. P. (1995): The relations of generative concern and generative action to personality traits, satisfaction/happiness with life, and ego development. *Journal of Adult Development*, 2, 99-112.
- Diener, E. (1984): Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.
- Dillon, M., Wink, P. (2004): American religion, generativity, and the therapeutic culture. In: de St. Aubin, E., MacAdams, D. P. (Eds.), *The generative society*. Washington, American Psychological Association Press, 153-174.
- Dillon, M., Wink, P., Fay, K. (2003): Is spirituality detrimental to generativity? *Journal for the Scientific Study of Religion*, 42, 427-444.
- Dollahite, D. C., Slife, B. D., Hawkins, A. J. (1998): Family generativity and generative counseling: Helping families keep faith with the next generation. In: McAdams, D. P., de St. Aubin, E. (Eds.), *Generativity and adult development: How and why we care for the next generation*. Washington, American Psychological Association, 449-481.
- Eid, M., Larsen, R. J. (Eds.) (2008): *The science of subjective well-being*. New York, London, The Guilford Press.
- Einolf, C. J. (2014): Stability and change in generative concern: Evidence from a longitudinal survey. *Journal of Research in Personality*, 51, 54-61.
- Erikson, E. H. (1950/2002): *Dětství a společnost*. Praha, Argo.
- Erikson, E. H., Erikson, J. M., Kivnick, H. Q. (1986): *Vital involvement in old age*. New York, Norton.
- Franco-Borges, G., Vaz-Rebello, P., Kourkoutas, E. (2010): The identity function in parenthood: A systemic and developmental approach. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1721-1725.
- Frensch, K. M., Pratt, M. W., Norris, J. E. (2006): Foundations of generativity: Personal and family correlates of emerging adults' generative life-story themes. *Journal of Research in Personality*, 41, 45-62.
- Grossbaum, M. F., Bates, G. W. (2002): Correlates of psychological well-being at midlife: The role of generativity, agency and communion, and narrative themes. *International Journal of Behavioral Development*, 26, 120-127.
- Hamplová, D., Šalamounová, P., Šamanová, G. (Eds.) (2006): *Životní*

- cyklus: Sociologické a demografické perspektivy. Praha, Sociologický ústav AV ČR.
- Hardigree, A. E. (2008): Work generativity from a life cycle, career stage model, and gender-role perspective: An examination of individual differences and moderating factors that influence work generativity in managers. Rice University, UMI Dissertations Publishing.
- Hart, H. M., McAdams, D. P., Hirsch, B. J., Bauer, J. J. (2001): Generativity and social involvement among African Americans and white adults. *Journal of Research in Personality*, 35, 208-230.
- Hill, P. L., Burrow, A. L., Brandenberger, J. W., Lapsley, D. K., Collado Quaranto, J. (2010): Collegiate purpose orientations and well-being in early and middle adulthood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 31, 173-179.
- Hofer, J., Busch, H., Chasiotis, A., Kärtner, J., Campos, D. (2008): Concern for generativity and its relation to implicit prosocial power motivation, generative goals, and satisfaction with life: A cross-cultural investigation. *Journal of Personality*, 76, 1-30.
- Hofstede, G., Bond, M. (1984): Hofstede's culture dimensions: An independent validation using Rokeach's value survey. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 15, 417-433.
- Huta, V. C., Zuroff, D. C. (2007): Examining mediators of the link between generativity and well-being. *Journal of Adult Development*, 14, 47-52.
- Cheng, S.-T. (2009): Generativity in later life: Perceived respect from younger generations as a determinant of goal disengagement and psychological well-being. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 64B, 45-54.
- Jones, B. K., McAdams, D. P. (2013): Becoming generative: Socializing influences recalled in life stories in late midlife. *Journal of Adult Development*, 20, 158-172.
- Kanfer, R., Ackerman, P. L. (2004): Aging, adult development, and work motivation. *Academy of Management Review*, 29, 440-458.
- Keyes, C. L. M., Ryff, C. D. (1998): Generativity in adult lives: Social structural contours and quality of life consequences. In: McAdams, D. P., de St. Aubin, E. (Eds.), *Generativity and adult development*. Washington, American Psychological Association Press, 227-263.
- Kokko, K., Bergman, L. R., Pulkkinen, L. (2003): Child personality characteristics and selection into long-term unemployment in Finnish and Swedish longitudinal samples. *International Journal of Behavioral Development*, 27, 134-144.
- Koropecjy-Cox, T., Pendell, G. (2007): Attitudes about childlessness in the United States: Correlates of positive, neutral, and negative responses. *Journal of Family Issues* 28, 1054-1082.
- Kotre, J. (1984): *Outliving the self: Generativity and the interpretation of lives*. Baltimore, Johns Hopkins University Press.
- Kruse, A., Schmitt, E. (2012): Generativity as a route to active ageing. *Current Gerontology and Geriatric Research*, 2012, 1-9.
- Lachman, M. E. (2004): Development in midlife. *Annual Review of Psychology* 55, 305-331.
- Lawford, H., Pratt, M. W., Hunsberger, B., Pancer, S. M. (2005): Adolescent generativity: A longitudinal study of two possible contexts for learning concern for future generations. *Journal of Research on Adolescence*, 15, 261-273.
- Leffel, G. M. (2008): Who cares? Generativity and the moral emotions, Part 1. Advancing the "Psychology of ultimate concerns". *Journal of Psychology and Theology*, 36, 161-181.
- Levinson, D. J. (1978): *The season of a man's life*. New York, Ballantine.
- Matthews, G., Deary, I. J., Whiteman, M. C. (2009). *Personality traits* (3rd edition). Cambridge University Press.
- McAdams, D. P. (2001): The psychology of life stories. *Review of General Psychology*, 5, 100-122.
- McAdams, D. P. (2013): The positive psychology of adult generativity: Caring for the next generation and constructing a redemptive life. In J. Sinnott, (Ed.), *Positive psychology: Advances in understanding adult motivation*. New York, Springer, 191-206.
- McAdams, D. P., de St. Aubin, E. (1992): A theory of generativity and its assessment through self-report, behavioral acts, and narrative themes in autobiography. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 1003-1015.
- McAdams, D. P., de St. Aubin, E., Logan, R. L. (1993): Generativity among young, midlife, and older adults. *Psychology and Aging*, 8, 221-230.
- McAdams, D. P., Diamond, A., de St. Aubin, E., Mansfield, E. (1997): Stories of commitment: The psychosocial construction of generative lives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 678-694.
- McAdams, D. P., Hart, H. M., Maruna, S. (1998): The anatomy of generativity. In: McAdams, D. P., de St. Aubin, E. (Eds.), *Generativity and adult development: How and why we care for the next generation*. Washington, American Psychological Association, 7-43.

- McAdams, D. P., Logan, R. L. (2004): What is generativity? In: de St. Aubin, E., McAdams, D. P., Kim, T.-C. (2004), *The generative society: Caring for future generations*. Washington, American Psychological Association, 15-31.
- McCrae, R. R., Costa, P. T., Jr. (2008): The five-factor theory of personality. In: John, O. P., Robins, R. W., Pervin, L. A. (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (3rd edition). New York, Guilford Press, 159-180.
- McKeering, H., Pakenham, K. I. (2000): Gender and generativity issues in parenting: Do fathers benefit more than mothers from involvement in child care activities? *Sex Roles*, 43, 459-480.
- Milardo, R. (2005): Generative uncle and nephew relationships. *Journal of Marriage and Family*, 67, 1226-1236.
- Norris, J. E., Kuiack, S., Pratt, M. W. (2004): As long as they go back down the driveway at the end of the day: Stories of the satisfactions and challenges of grandparenthood. In: Pratt, M. W., Fiese, B. H. (Eds.), *Family stories and the life course: Across time and generations*. Mahwah, Erlbaum, 353-374.
- Peterson, B. E. (2002): Longitudinal analysis of midlife generativity, intergenerational roles, and caregiving. *Psychology and Aging*, 17, 161-168.
- Peterson, B. E. (2006): Generativity and successful parenting: An analysis of young adult outcomes. *Journal of Personality*, 74, 847-870.
- Peterson, B. E., Duncan, L. E. (1999): Generative concern, political commitment, and charitable actions. *Journal of Adult Development*, 6, 105-118.
- Peterson, B. E., Duncan, L. E. (2007): Midlife women's generativity and authoritarianism: Marriage, motherhood, and 10 years of aging. *Psychology and Aging*, 22, 411-419.
- Peterson, B. E., Klohnen, E. C. (1995): Realization of generativity in two samples of women in midlife. *Psychology and Aging*, 10, 20-29.
- Peterson, B. E., Smirles, K. A., Wentworth, P. A. (1997): Generativity and authoritarianism: Implications for personality, political involvement, and parenting. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1202-1216.
- Peterson, B. E., Stewart, A. J. (1993): Generativity and social motives in young adults. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 186-198.
- Peterson, B. E., Stewart, A. J. (1996): Antecedents and contexts of generativity motivation at midlife. *Psychology and Aging*, 11, 21-33.
- Pittman, L. D. (2007): Grandmothers' involvement among young adolescents growing up in poverty. *Journal of Research in Adolescence*, 17, 89-116.
- Pratt, M. W., Danso, H. A., Arnold, M. L., Norris, J. E., Filyer, R. (2001): Adult generativity and the socialization of adolescents: Relation to mothers' and fathers' parenting beliefs, styles, and practices. *Journal of Personality*, 69, 89-120.
- Rittenour, C. E., Colaner, C. W. (2012): Finding female fulfilment: Intersecting role-based and morality-based identities of motherhood, feminism, and generativity as predictors of women's self-satisfaction and life satisfaction. *Sex Roles*, 67, 351-362.
- Rossi, A. S. (2001): *Caring and doing for others*. Chicago, University of Chicago Press.
- Rothrauff, T., Cooney, T. M. (2008): The role of generativity in psychological well-being: Does it differ for childless adults and parents? *Journal of Adult Development*, 15, 148-159.
- Ryff, C. D., Keyes, C. L. M. (1995): The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 719-727.
- Sandage, S. J., Hill, P. C., Vaubel, D. C. (2011): Generativity, relational spirituality, gratitude, and mental health: Relationships and pathways. *International Journal for the Psychology of Religion*, 21, 1-16.
- Schnell, T. (2011): Individual differences in meaning-making: Considering the variety of sources of meaning, their density and diversity. *Personality and Individual Differences*, 51, 667-673.
- Schoklitsch, A., Baumann, U. (2011): Measuring generativity in older adults: The development of new scales. *The Journal of Gerontopsychology and Geriatric Psychiatry*, 24, 31-43.
- Snarey, J. (1993): *How fathers care for the next generation*. Cambridge, Harvard University Press.
- Son, J., Wilson, J. (2011): Generativity and volunteering. *Sociological Forum* 26, 644-667.
- Sterns, H. L., Huyck, M. H. (2001), The role of work in midlife. In: Lachman, M. E. (Ed.), *Handbook of midlife development*. New York, Wiley, 447-486.
- Torges, C. M., Stewart, A. J., Duncan, L. E. (2008): Achieving ego integrity: Personality development in late midlife. *Journal of Research in Personality*, 42, 1004-1019.
- Vaillant, G. (1995): *The wisdom of the Ego: Sources of resilience in adult life*. Cambridge, Harvard University Press.

Van Hiel, A., Mervielde, I., de Fruyt, F. (2006): Stagnation and generativity: Structure validity, and differential relationships with adaptive and maladaptive personality. *Journal of Personality*, 74, 543-573.

Whitbourne, S. K., Sneed, J. R., Sayer, A. (2009): Psychosocial development from college through midlife: A 34-year sequential study. *Developmental Psychology*, 45, 1328-1340.

Yamada, Y. (2004): The generative life cycle model: Integration of Japanese folk images and generativity. In: de St. Aubin, E., McAdams, D. P., Kim, T. C. (Eds.), *The generative society*. Washington, American Psychological Association Press, 97-112.

SOUHRN

Pojem generativity jako péče, předávání zkušeností a hodnot dalším generacím se poprvé objevil v psychosociálním modelu vývoje Erika H. Eriksona v polovině 20. století. Systematický rozvoj výzkumu generativity na teoretické i empirické rovině však nastal až v 80. letech 20. století. Přehledová studie se věnuje především výsledkům empirických výzkumů, které se zabývají vztahy generativity k osobnosti, osobní pohodě, rodičovství a rodině, práci, spiritualitě a religiozitě, dobrovolnictví a politické či společenské angažovanosti. V závěru se autoři zamýšlejí nad limity a dalšími možnými směry výzkumu generativity.

Copyright of Ceskoslovenska Psychologie is the property of Institute of Psychology of the Academy of Sciences and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.